

Information om insatser utan behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL.

Syfte och mål

Syftet med denna tjänsteskrivelse är att förtydliga hur Socialnämnden avser tillämpa möjligheten att tillhandahålla insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning i enlighet med 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2025:XXX).

Målet är att erbjuda ett lätt tillgängligt stöd för kommunens invånare, nå svårnådda grupper samt främja tidiga insatser genom att stärka det förebyggande arbetet.

Insats utan individuell behovsprövning

I den nya socialtjänstlagen används begreppet *insats* som en övergripande benämning för de stöd- och hjälpåtgärder som socialnämnden tillhandahåller. Enligt 10 kap. 1 § SoL har socialnämnden ett ansvar att erbjuda *insatser* i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp.

I den nya socialtjänstlagen görs en uppdelning mellan insatser för *ekonomiska* respektive *personliga* behov. Insatser för ekonomiska behov (12 kap SoL) avser ekonomiskt bistånd. Insatser för personliga behov (11 kap SoL) avser behov som i tidigare socialtjänstlag täcktes av uttrycket ”livsföringen i övrigt” och som inte utgör ekonomiskt bistånd, dvs alla behov som rör den enskildes dagliga liv eller på annat sätt är kopplade till hen som person.

Insatser för personliga behov kan tillhandahållas både med, och utan, föregående individuell behovsprövning. Möjligheten att tillhandahålla insatser utan behovsprövning, enligt 11 kap. 5 § SoL, syftar bland annat till att ge socialtjänsten verktyg och arbetssätt för att komma i kontakt med enskilda som idag är svåra att nå. Vid insatser utan behovsprövning kan den enskilde vända sig direkt utföraren. Utföraren ska kontrollera att den enskilde uppfyller de kriterier som kommunen har ställt upp och verkställa insatsen.

Enligt 11 kap. 6 § SoL har dock utföraren en skyldighet att informera om rätten till att ansöka om behovsprövade insatser för personliga behov. Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.

Möjligheten att tillhandahålla insatser utan behovsprövning innebär således inte någon inskränkning i den enskildes rätt till behovsprövade insatser eller socialnämndens skyldigheter att utreda och pröva sådana ansökningar. Detta gäller även om ansökan avser en insats som socialnämnden tillhandahåller utan behovsbedömning.

Följande insatser får ej ges utan individuell behovsprövning:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,
2. vård i familjehem,
3. vård i LVM-hem,

4. vård i särskilda ungdomshem,
5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4,
6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §,
7. vård i hem för viss annan heldygnsvård, och
8. ekonomisk bistånd.

Bakgrund

För att socialnämnden ska kunna tillhandahålla insatser utan utredning och individbeslut krävs att nämnden beslutar särskilt om att dessa insatser ska gå att tillhandahålla utan behovsprövning (11 kap. 5 § SoL). Det gäller även insatser som tidigare tillhandahållits på detta sätt, som till exempel; serviceinsatser, rådgivning, träffpunkter och enklare former av stöd- och samarbetssamtal.

Om insatser ska ges utan individuell behovsprövning skall socialnämnden, i ett särskilt beslut eller i en riktlinje, även ta ställning till om insatsen ska vara öppen för alla eller vara villkorad. Det kan till exempel handla om att nämnden vill rikta insatsen mot en specifik situation eller en särskild målgrupp. Villkoren får dock inte medföra att kommuninvånarna behandlas olika, om det inte finns sakliga skäl som motiverar det. Kommunen måste utgå från objektiva grunder och sakliga hänsyn när den tar ställning till vilka insatser som ska erbjudas och med vilka eventuella villkor. Villkoren ska vara så tydligt formulerade att det inte kan bli en tolkningsfråga och därmed en bedömning i det enskilda fallet.

Enligt 5 kap. 1 § SoL ska socialtjänstens verksamhet vara av god kvalitet, och bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Dessa krav gäller även för insatser som tillhandahålls utan behovsprövning. En förutsättning för att påvisa den beprövade erfarenheten är att det finns ändamålsenlig dokumentation tillgänglig. I den nya socialtjänstlagen utvidgas därför dokumentationsskyldigheten till att gälla genomförandet av alla insatser, även de som inte föregås av någon behovsprövning och de som tidigare inte omfattats av någon dokumentationsplikt. För att kravet på dokumentation inte ska bli för omfattande införs dock två undantag där uppgifter om enskildas personliga förhållanden och uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte behöver dokumenteras:

1. Rådgivning (14 kap 4 § SoL). Uppgifter om enskildas personliga förhållanden behöver inte dokumenteras, det gäller oavsett om Syftet med regeln är att möjliggöra för enskilda att, liksom tidigare, kunna vara anonyma när de söker sig till socialtjänsten för rådgivning.
2. När socialnämnden har medgett undantag från dokumentationsplikten (14 kap 5 § SoL). Undantaget gäller uppgifter som kan röja den enskildes identitet. Beslutet gäller

i förhållande till en viss insats, och ska alltså avse alla som deltar i insatsen, inte i förhållande till en enskild individ. För beslut om undantag krävs särskilda skäl. Vad som utgör särskilda skäl måste bedömas utifrån insatsens syfte och karaktär, samt vägas mot behovet av att kunna följa upp insatsen på individnivå.

Den dokumentation som krävs för att följa upp eller kontrollera verksamheten, omfattas inte av undantagen.

Enligt 3 kap. 1 § SoL ska det vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Om ett beslut eller en annan åtgärd rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn, ska det som är bäst för barnet vara avgörande. För barn under 15 år krävs vårdnadshavares samtycke för att ta del av insatser utan behovsprövning. Nämnden kan dock, i enlighet med 21 kap 2 § SoL, erbjuda barn över 15 år insats utan behovsprövning utan vårdnadshavares samtycke eller utan vårdnadshavarens vetskap, om insatsen har bedömts lämplig att erjudas målgruppen på detta sätt.

Tjänsteskrivelser som nämnden behöver ta ställning till om insatser utan behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL. Bilaga 1-4

- Bilaga 1, Äldreomsorg
- Bilaga 2, Vuxen
- Bilaga 3, Barn och familj
- Bilaga 4, Ekonomi
- Bilaga 5, Riskanalys – undanta insats utan individuell behovsprövning från dokumentationskravet

Detta beslut har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

I tjänst

Malin Karlsson IFO och biståndschef